

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

Good Agricultural Practice for Mangosteen Production by Farmers in

Bo Phloi Sub-district, Bo Rai District, Trat Province

ธัญชนก โต๊ะถม (Thunchanok Tothom)¹ ลินีนุช ครูทเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khrutmuang Sanserm)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร (2) ความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (3) การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกมังคุด ปี 2558/2559 จำนวน 303 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 173 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 จากนั้นสุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.95 ปี ประสบการณ์ในการผลิตมังคุดเฉลี่ย 20.98 ปี พื้นที่ปลูกมังคุดทั้งหมดเฉลี่ย 7.64 ไร่ จำนวนผลผลิตมังคุดเฉลี่ย 567.73 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 37,414.65 บาทต่อไร่ รายจ่ายจากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 10,256.66 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ส่งออกที่จตุรัสชัย (ล้ง) เกือบครึ่งใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตมังคุด ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP ประมาณสามในสี่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP ประมาณสองในสามมีการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่น และส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพราะผลผลิตมีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และขายได้ราคาสูงขึ้น (2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก (3) เกษตรกรมีการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติทุกครั้ง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการปฏิบัติและการควบคุมการผลิต ด้านการจัดการสุขลักษณะสวน ด้านการจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต และด้านการบันทึกและควบคุมเอกสารตามลำดับ (4) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านแรงงานและต้นทุนการผลิต และด้านหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ด้านตลาดและคุณภาพผลผลิต ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ และด้านความรู้ด้านเกษตรและข้อกำหนด ส่วนด้านที่ไม่มีปัญหา คือ ด้านแมลงและโรคพืช ข้อเสนอแนะของเกษตรกร คือ ควรแก้ปัญหาแหล่งน้ำไม่เพียงพอช่วงเกิดภัยแล้ง ควรมีมาตรการประกันราคาเพื่อป้องกันพ่อค้ากดราคา ควรแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงาน ค่าจ้างแรงงานแพง และควรสนับสนุนเงินทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบภัยแล้ง

คำสำคัญ การผลิตมังคุด การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จังหวัดตราด

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช thunchanok_doea@hotmail.com² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio – economic background and farmers' decision to attend the Good Agricultural Practice (GAP) for Mangosteen Production Project (2) farmers' knowledge in Good Agricultural Practice for Mangosteen Production (3) farmers' Mangosteen Production under Good Agricultural Practice and (4) problems and recommendations in Good Agricultural Practice for Mangosteen Production of farmers. Population of this study was 303 mangosteen production farmers, in Bo Phloi Sub-District, Bo Rai District, Trat Province, who had registered as mangosteen production farmer in 2015/2016. The sample size was 173 determined by Yamane's timetable. Random sampling was used to select the participants of the research. Data was collected by structural interview, and was analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, standard deviation, and ranking. Results of the study showed that (1) more than half of the farmers were male with an average age of 53.95 years old. They had the average experience in mangosteen production of 20.98 years with the average mangosteen production area of 7.64 Rai. The yield was estimated 567.73 kilogram/Rai which generated the average income of 37,414.65 Baht/Rai, while the average expense of 10,256.66 Baht/Rai. Most of the farmers sold their produces to the exporters at the purchasing point (Long). More than half of the farmers used their own funds in producing mangosteen. Most of them had gained the knowledge from the agricultural extensionists, mostly on GAP for mangosteen production. Approximately three – fourths of farmers had already attended the training on GAP for mangosteen production. Two out of three farmers exchanged the knowledge/experiences with other farmers, and mostly decided to attend the Good Agricultural Practice Project due to their produces were in good quality, safe for consumers, and higher yield price. (2) Most of the farmers had knowledge in the GAP for mangosteen production at a high level (3) Overall, farmers had practiced the GAP for mangosteen production on every time – scale, which were averagely ranked as follows ; operations and production control, hygienic management in the orchard, tools and agricultural equipments management, agricultural inputs management, and the record and documentary, respectively. (4) Farmers had moderately encountered the problems of GAP for mangosteen production, which were averagely ranked as follows ; labor and production cost, the agricultural extensionists, marketing and quality of product, land/soil and water quality, and agricultural knowledge and regulations, respectively. Whereas, there was no problem on the pests and plant diseases. Farmers' recommendations were to provide the sufficient water resources during dry season, set up the price guarantee scheme, manage the labor lackage and expensive wage, and subsidize the farmers who had affected by drought.

Keywords: Mangosteen production, Good agricultural practice, Trat Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

มังคุดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ได้รับฉายาว่า ราชีนีแห่งผลไม้ (Queen of Fruits) ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้นำด้านการผลิตและส่งออกมังคุดของโลก โดยในแต่ละปีสามารถส่งออกมังคุดไปยังตลาดต่างประเทศทั้งผลสดและแช่แข็งคิดเป็นมูลค่ามากกว่าพันล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) ซึ่งในปัจจุบันตลาดส่งออกมังคุดมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นและมีการเปิดตลาดใหม่ในหลายประเทศ ทำให้มีความต้องการซื้อมังคุดคุณภาพดีเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ราคาผลผลิตคุณภาพดีสูงกว่าราคาผลผลิตด้อยคุณภาพ 3-4 เท่า ปัจจุบันมังคุดที่จำหน่ายในประเทศ ผลผลิตส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำและมีการขายแบบคละเกรด ทำให้ราคาตกต่ำและยังทำให้ผู้บริโภคไม่มีความมั่นใจในการเลือกซื้อมังคุด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2551) ประเทศไทยมีการพัฒนาการผลิตมังคุดที่สำคัญ โดยดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ผลไม้ไทย ปี 2558 – 2562 มีเป้าหมายที่สำคัญคือ เป็นผู้นำในการผลิตและการส่งออกมังคุดคุณภาพในตลาดโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560)

จังหวัดตราดเป็นจังหวัด 1 ใน 5 จังหวัดอันดับแรกที่เป็นแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญของไทย มีพื้นที่ปลูกมังคุดในปี 2560 จำนวน 38,790 ไร่ เนื้อที่ให้ผล จำนวน 35,047 ไร่ ผลผลิตรวม 24,603 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 702 กิโลกรัมต่อไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) และทางสำนักงานเกษตรจังหวัดตราด มีการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP) ตามนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกของรัฐบาล โดยที่สินค้าเกษตรและอาหารต้องมีความปลอดภัย และได้มาตรฐาน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านพืชให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับและสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรเข้าสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP มากขึ้น ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด ได้มีแนวคิดที่จะก่อตั้งหมู่บ้าน GAP ตัวอย่างขึ้น เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการผลิตตามระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) โดยเริ่มจากพืชมังคุดในพื้นที่ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เป็นแห่งแรก เนื่องจากในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด มีเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นกลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุด มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มและสร้างอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ เป็นพื้นที่ปลูกมังคุดที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดตราด มีพื้นที่ปลูกทั้งหมดประมาณ 1,197 ไร่ ผลผลิตรวม 953.6 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 800 กิโลกรัมต่อไร่ มีเกษตรกรขึ้นทะเบียนผู้ปลูกมังคุด จำนวน 337 ราย และผ่านการตรวจรับรองแปลง GAP มังคุดจำนวน 67 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอบ่อไร่, 2557) ซึ่งพบว่าเกษตรกรที่ผ่านการตรวจรับรองแปลง GAP มังคุดมีจำนวนน้อย ถึงแม้ว่าเกษตรกรในตำบลบ่อพลอยจะปลูกมังคุดมานานหลายปีและได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่โดยภาพรวมยังมีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ไม่เหมาะสม และการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด และส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกมังคุดคำนึงถึงการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับมังคุด (GAP) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด และผลผลิตมีราคาสูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่องการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เพื่อที่จะใช้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices : GAP) โดยเฉพาะด้านการจัดการสุขลักษณะสวน การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร การจัดการปัจจัยการผลิต การปฏิบัติและควบคุมการผลิต และการบันทึกและควบคุมเอกสาร เพื่อตอบสนองด้านการผลิตสินค้าเกษตรของประเทศต่างๆ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและประเทศอื่นๆ รวมทั้งความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศที่ต้องการสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ตลอดจนจะเป็นประโยชน์แก่การวางแผนพัฒนาส่งเสริม และปรับปรุง การดำเนินงานโครงการในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ และเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษาการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในตำบล บ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกมังคุด ปี 2558/2559 จำนวน 303 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 173 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับฉลาก ตามรายชื่อเกษตรกร เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ และเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) (2) ความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (3) การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี แบบสัมภาษณ์ในส่วนที่ (3) และ (4) มีค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.930 และ 0.937 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดจากค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 – 1.66 = น้อย, 1.67 – 2.33 = ปานกลาง, 2.34 – 3.00 = มาก

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ และเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.95 ปี เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดเฉลี่ย 20.98 ปี

1.2 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 19.05 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมังคุดทั้งหมดเฉลี่ย 7.64 ไร่ มีจำนวนผลผลิตมังคุด ปี 2559 เฉลี่ย 567.73 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 37,414.65 บาทต่อไร่ รายจ่ายจากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 10,256.66 บาทต่อไร่ มีแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยด้านเกษตรเฉลี่ย 2.01 คน ประมาณสามในสี่มีการจ้างแรงงานรับจ้าง โดยจ้างแรงงานเฉลี่ย 2.66 ราย ส่วนใหญ่ จ่าหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ส่งออกที่จตุรัส (ลิ้ง) รองลงมา จ่าหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้า/แม่ค้าทั่วไป และจ่าหน่ายผลผลิตแบบเหมาสวน เกือบทั้งหมดมีรายได้อื่นๆ นอกจากการขายมังคุด เฉลี่ย 206,081.25 บาทต่อปี เกือบครึ่ง ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตมังคุด รองลงมา กู้ยืมเงินทุนจาก ธ.ก.ส. กองทุนหมู่บ้าน และสหกรณ์การเกษตร

1.3 ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้าน GAP จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร โดยประมาณหนึ่งในสาม เป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล รองลงมา ได้แก่ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ประมาณสองในสามไม่ได้ดำรงตำแหน่งด้านผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP โดยเฉลี่ย 2.96 ครั้ง/ปี ประมาณสามในสี่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP โดยเฉลี่ย 1.35 ครั้ง/ปี ประมาณสองในสาม เคยแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่นโดยเฉลี่ย 1.40 ครั้ง/เดือน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

1.4 ด้านภูมิศาสตร์ พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งมีสภาพพื้นที่ปลูกเป็นที่ราบ ประมาณสองในสามใช้แหล่งน้ำสำหรับการเกษตรจากแม่น้ำ, ลำคลอง

1.5 การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) พบว่า เหตุผลที่เกษตรกรส่วนใหญ่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพราะผลผลิตมีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และขายได้ราคาสูงขึ้น และเพราะเห็นว่าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพราะไม่แน่ใจว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และเพราะมีขั้นตอนในการผลิตให้ได้ตามข้อกำหนดยุ่งยาก

2. ความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับมาก ประเด็นที่เกษตรกรมีความรู้ใน 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ พาหนะในการขนส่ง สารเคมีมูลสัตว์หรือวัตถุดิบที่สามารถนำมาขนส่งมังคุดได้ สภาพพื้นที่ปลูกมังคุดควรมีความลาดเอียงประมาณ 1- 3 % แต่ไม่ควรเกิน 15 % และในการผลิตมังคุดควรใช้น้ำที่มีค่าความเค็มไม่เกิน 2 เดซิซีเมนต่อเมตร

3. การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในระดับปฏิบัติทุกครั้ง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติและการควบคุมการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.71) ด้านการจัดการสุขลักษณะสวน (ค่าเฉลี่ย 2.63) และด้านการจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.46)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

4.1 ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

ในภาพรวมปัญหาของเกษตรกรในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านแรงงานและต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.19) ด้านหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.19) ด้านตลาดและคุณภาพผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.98) ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.89) และด้านความรู้ด้านเกษตรและข้อกำหนด (ค่าเฉลี่ย 1.77) ส่วนด้านแมลงและโรคพืช พบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหาด้านนี้เลย มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ด้านความรู้ด้านเกษตรและข้อกำหนด เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมในด้านความรู้ด้านเกษตรและข้อกำหนดในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ขาดความรู้-ความเข้าใจในการขอการรับรองมาตรฐาน GAP (ค่าเฉลี่ย 1.85) ขั้นตอนการปฏิบัติตามหลัก GAP และวิธีการยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 1.75) และขาดความรู้-ความเข้าใจในการผลิตตามระบบ GAP ที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 1.70)

4.1.2 ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมในด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.55) และมีปัญหาในระดับน้อย 1 ประเด็น ได้แก่ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (ค่าเฉลี่ย 1.57) ส่วนประเด็นที่ไม่มีปัญหา คือ แหล่งน้ำไม่สะอาด

4.1.3 ด้านตลาดและคุณภาพผลผลิต เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมในด้านตลาดและคุณภาพผลผลิตในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.06) พ่อค้ากดราคา (ค่าเฉลี่ย 1.94) และผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.94) ส่วนประเด็นที่ไม่มีปัญหา 2 ประเด็น ได้แก่ สินค้าล้นตลาด และผลผลิตมีการปนเปื้อนแมลงศัตรูพืช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

4.1.4 ด้านแรงงานและต้นทุนการผลิต เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมในด้านแรงงานและต้นทุนการผลิตในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดแคลนแรงงาน (ค่าเฉลี่ย 2.40) ค่าจ้างแรงงานแพง (ค่าเฉลี่ย 2.38) และมีปัญหาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ แรงงานขาดความชำนาญในการเก็บมังคุด (ค่าเฉลี่ย 2.09) และต้นทุนการผลิตสูง (ค่าเฉลี่ย 1.88)

4.1.5 ด้านหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมในด้านหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การสนับสนุนไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 2.21) การสนับสนุนไม่ตรงตามความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 2.20) และขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน (ค่าเฉลี่ย 2.15) ส่วนประเด็นที่ไม่มีปัญหา 2 ประเด็น ได้แก่ การให้คำแนะนำให้ความรู้ไม่ชัดเจน และการแจ้งข้อมูลข่าวสารไม่ต่อเนื่อง

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

4.2.1 ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐแก้ปัญหาภัยแล้ง แหล่งน้ำไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผลผลิตลดลงเป็นจำนวนมาก

4.2.2 ด้านแรงงานและต้นทุนการผลิต เกษตรกรเกือบครึ่งต้องการให้ภาครัฐแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง

4.2.3 ด้านตลาด เกษตรกรหนึ่งในสามต้องการให้ภาครัฐควรมีมาตรการประกันราคา เพื่อป้องกันพ่อค้าคนกลาง

4.2.4 ด้านอื่นๆ เกษตรกรเกือบครึ่งต้องการให้ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ แหล่งเงินทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยแล้ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ของเกษตรกรในตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด มีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ และเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

1.1.1 ประสบการณ์ในการผลิตมังคุด เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดเฉลี่ย 20.98 ปี สอดคล้องกับ พินประภา บุษราคัม (2550, น. 45) ศึกษาการใช้เกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมังคุดของสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรีพบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดเฉลี่ย 21.45 ปี แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำสวนผลไม้ค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะยึดอาชีพทำสวนเป็นหลัก

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 ผลผลิตมังคุด ปี 2559 เกษตรกรมีผลผลิตมังคุดทั้งหมดเฉลี่ย 567.73 กิโลกรัมต่อไร่ แตกต่างกับ นิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 78) พบว่า เกษตรกรมีผลผลิตมังคุดเฉลี่ย 892.94 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากปี 2559 เกษตรกรในอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ประสบปัญหาภัยแล้ง จึงทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าปีที่ผ่านมา และเกษตรกรบางรายก็ไม่ได้ผลผลิตเลย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

1.2.2 รายได้จากการผลิตมังคุด เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 37,414.65 บาทต่อไร่ แตกต่างกับนิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 78) พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 18,018.17 บาทต่อไร่ เนื่องจาก ปี 2559 เกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตมังคุดมีปริมาณน้อย จึงขายได้ราคาสูงขึ้น ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และเป็นเพราะรายได้ในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น อัตราค่าครองชีพ ราคาผลผลิตในแต่ละช่วงเวลา เป็นต้น

1.2.3 รายจ่ายจากการผลิตมังคุด เกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 10,256.66 บาทต่อไร่ แตกต่างกับนิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 78) พบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายจากการผลิตมังคุดเฉลี่ย 5,396.98 บาทต่อไร่ เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้ง ทำให้มีรายจ่ายจากการผลิตมังคุดสูงกว่าปีที่ผ่านมา เพราะต้องซื้อน้ำมาใช้ในการเกษตร ค่าจ้างแรงงานแพงขึ้น ส่วนเกษตรกรบางรายที่ไม่มีรายจ่ายจากการผลิตมังคุดเพราะเห็นว่ามังคุดไม่มีการออกดอกติดผล จึงไม่มีการบำรุงต้น ใช้วิธีทำสวนแบบปล่อยตามธรรมชาติ ไม่มีการดูแล และเป็นเพราะรายจ่ายในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างในขนาดพื้นที่ หรือต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรและบริหารจัดการแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

1.2.4 แรงงานรับจ้าง เกษตรกรประมาณสามในสี่มีการจ้างแรงงาน โดยมีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 2.66 คน แตกต่างกับ นิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 78) พบว่า เกษตรกรมีการจ้างแรงงานรับจ้างผลิตมังคุดเฉลี่ย 1.08 คน เนื่องจากความแตกต่างในขนาดพื้นที่ จำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอจึงต้องจ้างแรงงานบางช่วงของการผลิตมังคุด และต้นทุนในการผลิตของเกษตรกรและบริหารจัดการแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

1.2.5 รูปแบบการขายผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ส่งออกที่จตุรัสซื่อ (ลัง) สอดคล้องกับ นิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 79) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 41.30 มีการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ส่งออกที่จตุรัสซื่อ (ลัง) เนื่องจากปัจจุบันมีจตุรัสซื่อ (ลัง) กระจายอยู่ในพื้นที่แหล่งผลิตหลายแห่ง ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการนำผลผลิตไปจำหน่ายมากขึ้น

1.2.6 แหล่งเงินทุนในการผลิตมังคุด เกษตรกรเกือบครึ่งใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตมังคุด สอดคล้องกับ นิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 79) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 65.10 ใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตมังคุด อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่เอามีภาระหนี้สินเพิ่ม จึงใช้เงินทุนของตนเองเป็นหลัก

1.3 สภาพทางสังคม

1.3.1 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้าน GAP เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด สอดคล้องกับ ชานน ถนอมวงศ์ (2557, น. 60) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมและการผลิตมังคุดของเกษตรกรในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 65.8 ได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิตมังคุดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากในทุกพื้นที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคอยดูแล จึงมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีบทบาทสำคัญในงานส่งเสริมการเกษตร

1.3.2 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรการเกษตร โดยเป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผลมากที่สุด สอดคล้องกับ อนุสรณ์ อินทร์โก (2552, น. 60) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรทำสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร โดยเกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผลเกาะสมุย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มเพิ่มขึ้น อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สอดคล้องกับ จีราวรรณ เลิศคุณลักษณ์ (2555, น. 32) พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 88.8 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากในทุกพื้นที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคอยดูแล จึงมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีบทบาทสำคัญในงานส่งเสริมการเกษตร

1.3.4 ประสบการณ์ในการฝึกอบรม เกษตรกรประมาณสามในสี่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP โดยมีการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.35 ครั้งต่อปี สอดคล้องกับ ศรีสุตา พรหมพิมพ์. (2555, น. 48) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมังคุดตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลอ่างศิรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรีพบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่ง มีการฝึกอบรมด้านการเกษตร โดยมีการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.37 ครั้งต่อปี อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีความรู้และมีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดมากอยู่แล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นของการฝึกอบรม เพราะไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร และการทำงานของหน่วยงานราชการซ้ำซ้อนกัน จัดอบรมในหัวข้อเดียวกัน เวลาใกล้เคียงกัน เกษตรกรจึงเกิดความเบื่อหน่ายเพราะไม่ได้ความรู้เพิ่มขึ้น

1.3.5 การแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่น เกษตรกรประมาณสองในสามมีการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่น โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่นเฉลี่ย 1.40 ครั้งต่อเดือน แตกต่างกับ ศรีสุตา พรหมพิมพ์. (2555, น. 48) พบว่า เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์กับเกษตรกรรายอื่น เฉลี่ย 2.51 ครั้งต่อเดือน เนื่องจากพื้นที่ต่างกัน และเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ก็มีพฤติกรรมที่ต่างกัน

1.4 สภาพทางภูมิศาสตร์

1.4.1 สภาพพื้นที่ปลูก เกษตรกรมากกว่าครึ่งมีสภาพพื้นที่ปลูกเป็นที่ราบ สอดคล้องกับข้อมูลของสภาพภูมิประเทศตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราดที่ระบุไว้ในบทที่ 2 ว่าสภาพพื้นที่ทั่วไปของตำบลบ่อพลอยเป็นพื้นที่ราบ

1.4.2 แหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเกษตร เกษตรกรประมาณสองในสามใช้แหล่งน้ำจากแม่น้ำ ลำคลอง สอดคล้องกับ พินประภา บุษราคัม (2550, น. 55) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 58.39 มีการใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง อาจเป็นเพราะเกษตรกรเลือกที่จะใช้น้ำตามแหล่งน้ำที่อยู่ใกล้กับพื้นที่การเกษตรมากที่สุด

1.5 เหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

เกษตรกรส่วนใหญ่ ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ เข้าร่วมโครงการ เพราะผลผลิตมีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ขายได้ราคาสูงขึ้น และเห็นว่าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่ตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการ เพราะไม่แน่ใจว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีขั้นตอนในการผลิตให้ได้ตามข้อกำหนดยุ่งยาก สอดคล้องกับ ศณีย์ สังข์ศรี (2528, น. 73 อ้างถึงใน อวาร สุภาวงศ์, 2550, น. 17) กล่าวว่า การตัดสินใจจะอย่างไร เพื่อใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับกาล เวลา และได้ผลตอบแทนสูงสุด ในการผลิตเริ่มต้นด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ที่ดิน ทุน แรงงาน และการจัดการ จนได้ผลผลิตออกมาจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค การผลิตต้องใช้ปัจจัยการผลิตหลายอย่างในอัตราที่ไม่เท่ากัน โดยคำนึงถึงการใช้น้ทุนการผลิตต่ำที่สุด เพื่อให้ได้ผลกำไรสูงสุด ซึ่งการตัดสินใจการผลิตสินค้า ผู้ผลิตจะใช้ปัจจัยการผลิต ที่ดิน แรงงาน ทุน ในการผลิตโดยหวังจะให้ได้ผลผลิตสูงสุด หรือมีรายได้สูงสุดจากการผลิต แสดงให้เห็นว่ารายได้เป็นเหตุผลสำคัญต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ทั้งที่จริงแล้วผลผลิตที่ได้รับการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

รับรอง GAP ควรจะขายได้ราคาที่สูงกว่าผลผลิตที่ไม่มีการรับรอง GAP แต่ในปัจจุบันพบว่าขายได้ราคาไม่ต่างกัน แต่ถึงอย่างไรเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยังสมัครใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพราะทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน ดังนั้นภาครัฐควรมีมาตรการส่งเสริมให้มีการประกันราคาของผลผลิตที่มีใบรับรอง GAP เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพิ่มขึ้น

2. ความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี สอดคล้องกับ นิตยา ฮ่อไทยสงค์ (2552, น. 84) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 68.26 มีระดับความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนความรู้ในการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ต่ำสุด 8 คะแนน สูงสุด 14 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 11.09 คะแนน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคำถามทั้ง 15 คำถาม พบว่า เกษตรกรทั้งหมดตอบถูกจำนวนมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ เกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับมังคุดคือการทำการเกษตรที่ควบคุมการผลิตทุกขั้นตอนเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และผู้บริโภค ต้องผลิตมังคุดให้ปลอดภัยจากศัตรูพืชและสารพิษตกค้าง และสถานที่เก็บสารเคมีทางการเกษตรต้องสะอาดอากาศถ่ายเทสะดวกกัน แดกกันฝนแยกเก็บเป็นหมวดหมู่มีป้ายแสดงชัดเจน เหตุที่เกษตรกรตอบคำถามทั้ง 3 ประเด็นได้มากที่สุดอาจเป็นเพราะเกษตรกรได้ปฏิบัติงานในด้านนี้เป็นประจำ ทำให้ทราบว่าเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี และเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดค่อนข้างมาก และเกษตรกรตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 50 อยู่ 1 ประเด็นคำถาม คือ ในการผลิตมังคุดควรใช้น้ำที่มีค่าความเค็มไม่เกิน 2 เดซิซีเมนต่อเมตร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความรู้มาก เนื่องจากมีประสบการณ์ในการผลิตมังคุดค่อนข้างสูง และส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตมังคุด GAP มาแล้ว

3. การผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

3.1 การจัดการสุขลักษณะสวน พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการจัดการสุขลักษณะสวนในระดับปฏิบัติทุกครั้ง โดยมีการปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การแยกสถานที่เก็บสารเคมีทางการเกษตรไว้ห่างจากที่พัก สถานที่ประกอบอาหาร และแหล่งต้นน้ำ หรือบริเวณที่น้ำไหลผ่าน และการอ่านฉลาก คำแนะนำวิธีการใช้สารเคมีก่อนปฏิบัติการ ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติทุกครั้งน้อยที่สุด คือ การเผาทำลาย กิ่งพืชที่มีโรคนานนอกแปลงปลูก อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่าเสียเวลา จึงมีการปฏิบัติน้อยกว่าประเด็นอื่น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้เห็นถึงความสำคัญของการกำจัดโรคพืช เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสวนมังคุด

3.2 การจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรในระดับปฏิบัติทุกครั้ง โดยมีการปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ การตรวจสอบสภาพเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรก่อนนำไปใช้งาน ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติทุกครั้งน้อยที่สุด คือ การตรวจสอบซ่อมบำรุงเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตรตามแผนการบำรุงรักษาที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกผลการตรวจสอบทุกครั้งในแบบบันทึก อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจดบันทึกและทำให้เสียเวลา ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้เห็นถึงความสำคัญของการจดบันทึก เพื่อประโยชน์ของตัวเกษตรกรเอง

3.3 การจัดการปัจจัยการผลิต พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการจัดการปัจจัยการผลิต ในระดับปฏิบัติบางครั้ง โดยมีการปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ การจัดทำรายงาน การใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในแบบบันทึก ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติบางครั้งน้อยที่สุด คือ หากปัจจัยการผลิตที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

สำคัญได้แก่ ปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ หรือไม่น่าเชื่อถือ ท่านได้ส่งปัจจัยการผลิตนั้นไปตรวจวิเคราะห์ยังหน่วยงานที่เชื่อถือได้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจดบันทึกเท่าที่ควร และเห็นว่าทำให้เสียเวลา

3.4 การปฏิบัติและควบคุมการผลิต พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการปฏิบัติและการควบคุมการผลิตในระดับปฏิบัติทุกครั้ง โดยมีการปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ มีวัสดุรองพื้นในบริเวณที่ปลูกผลผลิตมุ้งคุดที่เก็บเกี่ยวจากต้นเสร็จแล้ว ส่วนประเด็นที่มีการปฏิบัติทุกครั้งน้อยที่สุด คือ การคัดแยกผลผลิตที่เสียหาย เนื้อแฉะยางไหล หรือมีตำหนิจากโรคและแมลงไว้ต่างหาก อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่าทำให้เสียเวลา และสิ้นเปลืองแรงงาน เพราะส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้ส่งออกที่จุดรับซื้อ (ล้ง) ซึ่งทางผู้รับซื้อจะมีการคัดแยกเกรดมุ้งคุดเองอยู่แล้ว

3.5 การบันทึกและควบคุมเอกสาร พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ในด้านการบันทึกและควบคุมเอกสารในระดับปฏิบัติบางครั้ง คือ มีการบันทึกการปฏิบัติงานสวนอย่างสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจดบันทึกเท่าที่ควร และเห็นว่าทำให้เสียเวลา ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตมุ้งคุดโดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรไปตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้คำแนะนำในการจดบันทึกที่ถูกต้อง และต่อเนื่อง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตมุ้งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

4.1 ปัญหาในการผลิตมุ้งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

4.1.1 ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลาง แต่มี 1 ประเด็นที่มีปัญหาในระดับมาก คือ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ แตกต่างกับ ศรีสุตา พรหมพิมพ์ (2555, น. 73) พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย ทั้งนี้สาเหตุที่เกษตรกรมีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำไม่เพียงพอ เนื่องจากปี 2559 ประสบปัญหาภัยแล้ง

4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตมุ้งคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP)

4.2.1 ด้านสภาพพื้นที่/ดินและน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐแก้ปัญหาภัยแล้ง แหล่งน้ำไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผลผลิตลดลงเป็นจำนวนมาก

4.2.2 ด้านตลาด เกษตรกรหนึ่งในสามต้องการให้ภาครัฐมีมาตรการประกันราคา เพื่อป้องกันพ่อค้ากดราคา

4.2.3 ด้านแรงงานและต้นทุนการผลิต เกษตรกรเกือบครึ่งต้องการให้ภาครัฐแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานมีราคาแพง

4.2.4 ด้านอื่นๆ เกษตรกรเกือบครึ่งต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ แหล่งเงินทุนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยแล้ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1.1.1 การถ่ายทอดความรู้ เกษตรกรที่มีความรู้ มีประสบการณ์มากควรมีการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ลูกหลานเกี่ยวกับการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ และมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตมังคุดให้มีคุณภาพมากขึ้น

1.1.2 การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมังคุด ควรมีการรวมกลุ่มเกษตรกรและสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง เพื่อผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ รวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายมังคุดในรูปแบบการประมูล และสร้างอำนาจในการต่อรองราคา อีกทั้งยังช่วยทำให้ลดต้นทุนการผลิตหากรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยในการผลิต

1.1.3 การวางแผนบริหารจัดการน้ำ ควรมีแผนสำรองในการใช้น้ำเพื่อการเกษตร หากเกิดปัญหาลำน้ำขึ้นอีกรวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำขึ้นใหม่ในพื้นที่ เช่น ขุดบ่อบาดาล หรืออ่างเก็บน้ำ แทนที่จะใช้น้ำจากแม่น้ำ ลำคลองเท่านั้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อนักส่งเสริม

1.2.1 ควรเข้าไปตรวจเยี่ยมเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูลที่ถูกต้อง และต่อเนื่อง หรืออาจช่วยบันทึก หรือสอนลูกหลานของเกษตรกรให้จดบันทึก ในรายที่มีปัญหาในเรื่องของการจดบันทึกข้อมูล

1.2.2 การถ่ายทอดความรู้ ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการฝึกปฏิบัติด้วยการทำจริง ลดปริมาณเป้าหมายผู้เข้ารับการอบรม แต่เน้นการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบให้มีความรู้ ความสามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง มีการติดตามประเมินผล และการอบรมพัฒนาความรู้ให้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นแบบอย่างในพื้นที่ และมีการถ่ายทอดความรู้ ด้วยการสาธิตจากผู้ที่ประสบความสำเร็จสู่เกษตรกรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงต่อไป

1.2.3 การส่งเสริมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ควรหาแนวทางในการส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ ความสำคัญในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพิ่มขึ้นต่อไป

1.2.4 ควรมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอย่างสม่ำเสมอและเคร่งครัด

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.1 กรมการค้าภายใน ควรส่งเสริมช่องทางด้านการตลาดและจำหน่ายผลผลิต

1.3.2 กรมวิชาการเกษตร ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการตรวจประเมินแปลงเบื้องต้นให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ให้ทันฤดูกาลผลิต และควรออกใบรับรองให้ทันเวลาเพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ได้

1.3.3 ควรมีการส่งเสริมเรื่องการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีกับเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในพื้นที่อื่นๆ และขยายผล การศึกษานี้กับเกษตรกรที่ผลิตไม้ผลเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดี ส่งเสริมและพัฒนาไม้ผลตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และแก้ไขปัญหาการผลิตมังคุดทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2.3 ควรศึกษาความต้องการของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพื่อเป็นแนวทางและสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมการผลิตมังคุดให้มีคุณภาพตามระบบ GAP

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2551). *การผลิตมังคุดคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.

จิราวรรณ เลิศคุณลักษณ์. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมังคุดตามแนวทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ.

ชานน ถนอมวงศ์. (2557). *ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตมังคุดของเกษตรกรในอำเภอแกลง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ถาวร สุภาวงศ์. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผลิตกาแฟคั่วบดของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

นิตยา ฮ่อไทยสงค์. (2552). *การยอมรับการใช้เกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมังคุดของเกษตรกรตำบลสองพี่น้อง อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

พัฒนประภา บุษราคัม. (2550). *การใช้เกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตมังคุดของสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุด อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ศรีสุตา พรหมพิมพ์. (2555). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมังคุดตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สำนักงานเกษตรอำเภอบ่อไร่. (2557). *แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ตำบลบ่อพลอย ปี 2557*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2557, จาก <http://borai.trat.doae.go.th/body/borploy57.pdf>.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). *ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2555*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2557. จาก http://www.oae.go.th/download/download_journal/commodity55.pdf.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *สถานการณ์และแนวโน้มสินค้าเกษตรที่สำคัญ ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561. จาก http://www.oae.go.th/download/journal/agri_situation2560.pdf.

อนุสรณ์ อินทรโก. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรทำสวนทุเรียนในอำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต)*. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพฯ.